

# I. Úvod

Agrocenzus 2010 je součástí systému celoplošných šetření v zemědělských podnicích, která jsou pořádána v desetiletých intervalech už od roku 1930. Tato šetření byla organizována nejprve Mezinárodním institutem pro zemědělství (IIA) a poté od roku 1950 organizací OSN pro výživu a zemědělství (FAO). Evropský statistický úřad zajišťuje šetření podle metodiky FAO od roku 1970 s tím, že navíc pořádá mezilehlá šetření ve 2-3letých intervalech; ta již mohou být koncipována jako výběrová šetření. Šetření Agrocenzus 2010 se účastní všechny země Evropské unie spolu s Norskem a Švýcarskem.

V České republice se první plošné šetření tohoto typu konalo mimořádně v roce 1995, tedy v době rozsáhlých změn ve struktuře zemědělství daných privatizací a transformací zemědělských podniků. Následující Agrocenzus 2000 již probíhal plně podle pravidel platných pro Evropskou unii. Nutno doplnit, že FAO disponuje i daty z bývalého Československa pro roky 1970, 1980 a 1990; ta však nebyla získávána ve specializovaných šetřeních, ale pouze přepracováním dat z jiných šetření. Po Agrocenzu 2000 následovala výběrová šetření – Strukturální šetření v zemědělství – v letech 2003, 2005 a 2007. V budoucnu jsou další, taktéž výběrová šetření plánována na roky 2013 a 2016.

Cílem šetření Agrocenzus 2010 je zjistit detailní a komplexní údaje o rozsahu českého zemědělství, tj. o velikosti, struktuře a vývoji zemědělských subjektů, jejich vybavenosti, výrobní orientaci a mimozemědělských a doplňkových činnostech. Letos je součástí výkazu i tzv. šetření o metodách zemědělské výroby (SAPM), v němž jsou zjišťovány ukazatele jako jsou používané metody orby, ustajovací kapacity hospodářských zvířat, zřizování krajinných prvků apod. Mnohé z ukazatelů SAPM jsou zjišťovány vůbec poprvé; jedná se především o ukazatele přinášející informace o vlivu zemědělské činnosti na životní prostředí (již zmíněné zřizování krajinných prvků nebo metody orby, dále například pokryv půdy v zimním období, způsob aplikace statkových hnojiv, spotřeba vody na zavlažování apod.).

Šetření je také podkladem pro aktualizaci registru farem, který slouží jako základna pro každoroční zjišťování v zemědělství. Výsledky budou využity nejen pro formování zemědělské politiky v České republice, ale i Evropské unii.

## Legislativní rámec

Statistické šetření se provádí ve všech členských státech Evropské unie (EU) na základě požadavků legislativy EU/ES. Jedná se zejména o nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1166/2008 ze dne 19. listopadu 2008, o statistických zjišťováních o struktuře zemědělských podniků a o statistickém zjišťování o metodách zemědělské výroby a o zrušení nařízení Rady (EHS) č. 571/88. Prováděcím předpisem k výše uvedenému nařízení je nařízení Komise (ES) č. 1200/2009 ze dne 30. listopadu 2009.

V České republice se šetření provádí na základě zákona č. 89/1995 Sb., o státní statistické službě, ve znění pozdějších předpisů, a Programu statistických zjišťování na rok 2010, zveřejněným v příloze částky 125 k vyhlášce č. 386/2009 Sb.

Evropská legislativa požaduje datové výstupy pro Agrocenzus 2010 na úrovni územních jednotek NUTS 2. V této publikaci jsou obsaženy výsledky v členění až na úroveň krajů, tj. NUTS 3, vybrané ukazatele pak až na úroveň okresů (LAU 1). Příslušnost jednotlivých zemědělských subjektů k územním jednotkám se řídí podle polohy největšího pozemku ve vlastnictví subjektu.

## Definice zemědělského subjektu

Zemědělským subjektem se rozumí technicko-hospodářská jednotka, která podléhá jednotnému řízení a provádí činnosti podle Klasifikace ekonomických činností (CZ-NACE) jako svou primární nebo sekundární činnost. Tyto činnosti jsou: pěstování plodin jiných než trvalých (01.1), pěstování trvalých plodin (01.2) včetně produkce vína z hroznů pocházejících z vlastní produkce, množení rostlin (01.3), živočišná výroba (01.4), smíšené hospodářství (01.5), podpůrné činnosti pro zemědělství a posklizňové činnosti (01.6). Nejsou zahrnuty zemědělské subjekty s chovem ostatních zvířat (01.49) vyjma chovu pštrosů, emu a králíků, chovu včel a výroby medu a včelího vosku. Dále se ze šetření vyjímají všechny zemědělské subjekty, které výhradně provádějí činnosti ve skupině 01.6, kromě subjektů udržujících zemědělskou půdu v dobrém zemědělském a environmentálním stavu.

Pro Agrocensus 2010 byl zvolen práh obhospodařované zemědělské půdy vyšší než 1 hektar. Byl stanoven na takové úrovni, aby se vyloučily jen menší zemědělské subjekty, které tvoří celkem nejvýše 2 % obhospodařované zemědělské půdy a nejvýše 2 % z celkového počtu velkých dobytčích jednotek<sup>1</sup>.

Tabulky v publikaci sumarizují údaje za zemědělské subjekty, které obhospodařují alespoň 98 % zemědělské půdy a chovají alespoň 98 % z celkového počtu velkých dobytčích jednotek.

Prahové hodnoty zjišťování:

- 5 ha obhospodařované zemědělské půdy vlastní nebo najaté,
- nebo 1 ha sadů, nebo 3 500 m<sup>2</sup> vinic,
- nebo součtová plocha zeleniny, jahod a květin od výměry 2 500 m<sup>2</sup>,
- nebo chov 5 kusů skotu, nebo 10 kusů prasat, nebo 10 kusů koz a ovcí,
- nebo chov 100 kusů drůbeže včetně běžců.

## Výkaz a zpravodajská povinnost

Právníkům a fyzickým osobám s větším rozsahem výroby byl výkaz zaslán poštou. Zjišťování u zemědělců s menším rozsahem zemědělské prvovýroby bylo provedeno v místě jejich bydliště sítí externích tazatelů.

Na základě zákona 89/1995 Sb., o státní statistické službě, ve znění pozdějších předpisů, je zpravodajská jednotka povinna poskytnout všechny požadované údaje.

Fyzické osoby splňující prahové hodnoty zjišťování, i když zemědělství pro ně není podnikatelskou činností, byly povinny vyplnit tyto části výkazu: identifikační údaje, data o hospodáři a oddíly týkající se bilance půdy, výměry obhospodařované zemědělské půdy podle katastrů, ekologického zemědělství, využití zemědělské půdy, stavů zvířat, využívání strojů a zařízení včetně zařízení pro výrobu energie z obnovitelných zdrojů, ustájení zvířat a udržování nebo vybudování krajinných prvků. Zodpovězení dalších oddílů pro ně bylo dobrovolné.

V minulých strukturálních šetřeních zastoupená právní forma „samostatně hospodařící rolník“ byla k 1. květnu 2009 zrušena. Fyzické osoby dříve takto evidované a pokračující v zemědělské činnosti se musely přeregistrovat jako zemědělství podnikatelé podle zákona č. 252/1997 o zemědělství, ve znění pozdějších předpisů.

Oproti poslednímu strukturálnímu šetření v zemědělství v roce 2007 bylo možné v Agrocenzu 2010 některá data získat z administrativních zdrojů a tím redukovat rozsah výkazu. Týká se to především údajů o podporách rozvoje venkova. Ze stejného důvodu byl dotazník koncipován tak, aby podniky nemusely duplicitně vyplňovat údaje, které již poskytly v rámci běžných šetření „Výkaz o plochách osevů zemědělských plodin“ a „Soupis hospodářského zvířectva“.

## Strukturální šetření v zemědělství v mezinárodním srovnání

Strukturální šetření v zemědělství mají povinnost zorganizovat a provést všechny členské státy Evropské unie (EU) na základě legislativy EU/ES (nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1166/2008). Členské státy předávají anonymizované údaje Evropskému statistickému úřadu – EUROSTATu, který za každý členský stát shromažďuje výsledky a zpracovává publikaci Statistics in Focus – Farm Structure Survey, shrnující hlavní charakteristické rysy zemědělského hospodaření jednotlivých států EU. Publikace je dostupná na internetových stránkách EUROSTATu (<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home>).

Pro mezinárodní srovnávání výsledků Strukturálního šetření v zemědělství slouží databáze EUROSTATu (<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/agriculture/data/database>), kde jsou k dispozici agregované tabulky podle požadovaného členění.

<sup>1</sup> Velká dobytčí jednotka (VDJ) – standardní měřicí jednotka umožňující sdružení různých kategorií hospodářských zvířat za účelem jejich srovnání. 1 VDJ představuje 500 kg živé váhy zvířete.

Při využívání dat z databáze EUROSTATu je nutno vzít v úvahu několik metodických odlišností:

- Podle definice EU se chmel řadí mezi plodiny pěstované na orné půdě. V České republice se podle zákona č. 252/1997 Sb., o zemědělství, ve znění pozdějších předpisů, chmel resp. chmelnice vykazuje jako trvalá kultura stejně jako vinice, zahrady, sady a trvalé travní porosty. Vzhledem k této skutečnosti se údaje o výměře orné půdy a trvalých kultur v databázi EUROSTATu liší od údajů publikovaných na národní úrovni. Výměra zemědělské půdy celkem (trvalé kultury + orná půda) se neliší.
- Podle definice EU se pěstitelské školky řadí mezi trvalé kultury. V České republice se řadí mezi plodiny pěstované na orné půdě. I v tomto případě se publikované údaje budou lišit.
- Podle metodiky EUROSTATu se v rámci ekologického zemědělství do trvalých travních porostů započítávají i dočasné travní porosty na orné půdě. V České republice se dočasné travní porosty na orné půdě řadí do kategorie víceletých pícnin.